

รักเป็นทุกข์

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ในสมัยพุทธกาลก็ยังไม่เชื่อนะ ในสมัยพุทธกาลพระเจ้าปเสนทิโกศลหรือใครไปถามพระพุทธเจ้า เพราะท่านเทศน์ว่า “ที่ไหนมีความรักที่นั่นมีความทุกข์” ท่านบอกมันเป็นไปไม่ได้หรอก ที่ไหนมีรักที่นั่นมีแต่ความสุขนะ ก็เลยไปถามพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าบอกมันไม่จริงหรอก “ที่ไหนมีรักที่นั่นมีความทุกข์” ถ้ารักขนาดไหน เพราะความรักคือความผูกพัน เรื่องของความรัก เป็นเรื่องของกิเลสทั้งหมดเลย

แล้วคุณยืนยันยืนยันความจริงเลยว่า ที่ไหนมีรักที่นั่นมีความทุกข์ มันเป็นเรื่องของความรักเห็นไหม เรื่องของความรักมันเป็นเรื่องของปัจจุบัน เรื่องของความรักคือเรื่องของความผูกพัน แล้วพอมีความขัดข้องหมองใจ เราก็ไม่ยอม แต่ถ้าลองย้อนไปที่เรื่องของกรรมสิ แล้วถ้าอดีตชาติเกิดมาอย่างไร กรรมแต่อดีตชาติ ทำไมต้องมาเจอความเป็นสถานะอย่างนั้น “ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์” พอมีรักขึ้นมา แล้วโดนกัดกัน โดนทุบอย่างขึ้นมา มันก็มีแรงต่อต้านขึ้นมา ถ้าที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์

แต่ของเรามีรักแล้วมีความสุขไง ถ้าเรามีรักแล้วมีความสุขเพราะอะไร เพราะของเรา เราคิดว่ามีความสุขมีความสุขพอใจของเรา เราทำของเราขึ้นไปก็มีความสุขเพราะเราแต่ความจริงไม่ใช่เลย องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลยนะ การครองเรือนนี้ครองแสนยาก เรามองกันแต่ว่าการครองเรือน มองกันตรงนั้น แต่พระพุทธเจ้าไม่ได้มองว่าการครองเรือนคือมีครอบครัวนะ เรามองว่าการครองเรือนเป็นการมีครอบครัวพยายามหาอยู่หากินกันไป พยายามปกป้องกันไปนี่คือการครองเรือน

แต่พระพุทธเจ้าบอกเลย “การครองเรือนคือการครองใจ” ใจของเราเอง เรายังขัดข้องใจของเราเองอยู่ แล้วสามภรรยาฉันก็ ๒ หัวใจเข้าไป แล้วยังมีบุตรมีธิดาไปอีกก็ หัวใจ การครองเรือนการครองใจ ใจมันเลี้ยกกันไม่ได้ เพราะความรักความผูกพัน เรามี

ความรักให้ลูก แต่ถ้าเลี้ยงเห็นใหม่ “รักว่าให้ผู้รักลูกให้ดี” ยังใช้ได้อยู่นะ เพราะว่าถ้าอย่างนั้นแล้ว เด็กมันจะเข้มแข็งขึ้นมา แต่ถ้าเรารักของเรา แล้วเราทะนุถนอมขึ้นมา พอเจอเหตุการณ์ขึ้นมาแล้วมันเอาไว้มันก็เป็นอย่างนั้น

การครองเรือนนี้ พระพุทธเจ้าเปรียบเลยนะ เปรียบเหมือนกับการวิดน้ำทิ้งทะเล เพื่อเอาปลาตัวเดียว ชีวิตของเราเป็นอย่างนั้นจริงๆ มีพระที่บวชมาแล้วสึกออกไป แล้วไปมีครอบครัว เขาบ่นพูดให้ลูกๆ เขาฟัง บอกว่าพระพุทธเจ้าพูดอะไรแล้วไม่ผิดหรอก ไม่มีทางเลยว่าจะมีอะไรประเสริฐที่สุดเท่ากับการบวชพระ แล้วในการบวชพระไม่มีอะไรดีที่สุดเท่ากับการทำใจได้ “การภาวนา” ถ้าบวชเป็นพระนี้ไม่ครองเรือนเห็นใหม่ นี้เนกขัมมบารมี ทาน ศีล ภาวนา เห็นใหม่ แล้วก็เนกขัมมบารมี อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทิศ

นี่ก็เหมือนกัน ออกมาบำเพ็ญเนกขัมมบารมี มาอยู่ตัวคนเดียว มาอยู่แบบพรหมจรรย์ อย่างนั้นมีความสุขหรือ มีความสุขถ้าเราทำใจของเราได้ แต่ขณะที่เรายังทำใจของเราไม่ได้ ตรงที่เรากำลังบังคับใจของเรานี้ ความทุกข์มันเกิดตรงนี้ เกิดตรงขณะที่เราจะบังคับใจของเราให้เห็นผลของมัน มันละเอียดอ่อนจนเราไม่สามารถเห็นว่าเนกขัมมบารมี การอยู่คนเดียวมีความสุขได้อย่างไร อยู่คนเดียวไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับเขา นี่คือเพศพรหมจรรย์ มีความสุขดี มีความสุขประสาเราว่าใจของเราๆ พยายามรักษาของเรา มันปลดเปลื้องภาระ อันนี้คือเห็นคุณของมันว่าเป็น การปลดเปลื้องภาระทั้งหมด

แต่ทางโลกเขาจะบอกว่าเห็นแก่ตัว คุณติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถ้ายังเป็น จักรพรรดิอยู่นะ ๒,๕๐๐ กว่าปีมานี้จะไม่มีใครรู้จักแล้ว แต่นี้ยังมีคนรู้จักอยู่ แล้วไม่ใช่รู้จักธรรมดาเนะ รู้จักแบบเคารพเทิดทูนด้วย เพราะอะไร เพราะว่าพ่อแม่เลี้ยงลูกก็เลี้ยงลูกได้แต่กาย แต่ครูบาอาจารย์เห็นใหม่ “พ่อแม่ครูบาอาจารย์” เป็นทั้งพ่อทั้งแม่เลี้ยงลูกได้ ครูบาอาจารย์อุตสาหกรรม ๔ เครื่องอยู่อาศัย ให้ลูกศิษย์ลูกหาเป็นที่พึ่งอาศัยแล้วยังเลี้ยงหัวใจได้เห็นใหม่ พ่อแม่ครูบาอาจารย์นี้เลี้ยงหัวใจได้ เลี้ยงหัวใจคือพยายามบอกแนะวิธีการ เวลาคิดผิดคิดถูก ชี้นำในการคิดผิดคิดถูก เป็นพ่อแม่ครูบาอาจารย์อย่างนี้

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็สอนอย่างนี้ มันมีคุณประโยชน์ ความเคารพนับถือของผู้ที่เข้าถึงคุณ เข้าถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จะเคารพครูบาอาจารย์มาก

ขนาดนั้นเห็นไหม เราบอกว่าเรารักกัน เราพยายามถนอมกัน ก็เลี้ยงได้แต่กายแต่เลี้ยงหัวใจไม่ได้แต่พ่อแม่ครูอาจารย์และ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เลี้ยงได้ทั้งกายเลี้ยงได้ทั้งใจ เป็นผู้ประเสริฐที่สุด

ในโลกนี้การคบมิตรที่ดี การคบมิตรที่ประเสริฐที่สุดคือ คบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าใครเกิดมาทัน แต่เราเกิดมาไม่ทัน เราไม่ได้พบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกพระอานนท์ไว้ว่า “ธรรมและวินัยเป็นศาสดาของสัตว์โลกทั่วไป” ท่านย้ำธรรมและวินัย ถ้าเราคบธรรมและวินัย ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น มันก็เป็นตัวแทนได้ ถ้าเป็นตัวแทนได้เราก็ยังคบตรงนั้นได้ ถ้าคบตรงนั้นก็เชื่อตรงนั้น

ถ้าเราเชื่อธรรมเราก็ต้องตัดแปลงตน พอตัดแปลงตนเห็นใหม่ มันก็พระพุทธเจ้าสอนไว้ ทาน ศีล ภาวนา แล้วก็ให้มี เนกขัมมบารมีมาตลอด มันถึงจะเห็นตรงกันว่า”ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์” แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้รักนะ ท่านมีความเมตตาตามหาสารี รื้อสัตว์ชนสัตว์นะ ความเมตตาของครูบาอาจารย์ ลองครูบาอาจารย์มีความเมตตา มันให้อย่างเดียวไม่มีการตอบสนอง ไม่มีการเรียกร้องสิ่งใดๆ ตอบแทนเลย ให้อย่างเดียว เมตตาสัตว์ ผิดพลาดขนาดไหนก็ให้อย่างเดียว ให้แล้วยังไม่หวังผลตอบแทน แล้วยังชี้ช่องทางที่ผิดที่ถูกให้เราเห็นด้วย

“ช่องทางผิดช่องทางถูก”เราคิดแต่ว่าถ้าช่องทางที่ผิด แต่ในทางที่ลับที่กิเลสมันเห็นแก่ตัวนี้ มันว่ามันจะหลบเลี้ยงอันนี้ไปได้ ช่องทางที่ผิดแต่ไม่มีคนเห็น เราก็เอาไว้เพื่อประโยชน์ แต่ความจริงแล้ว ไม่เป็นอย่างนั้นเลย ผิดถูกนี้กรรมมันให้ผลแน่นอน พอกรรมมันให้ผลแน่นอน ดูอย่างที่ว่าเกิดมาทำไมเกิดมามีสถานะอย่างนี้ ในสถานะที่สูงศักดิ์นะ ในโลกจะมีความสุขมาก มีความสุขว่ามีแต่คนนับหน้าถือตา แต่ในหัวอกกลับตรมนะ ออกเจ้าชายสิทธัตถะก็เหมือนกันนะ ตอนจะออกประพฤติปฏิบัติ นางพิมพาคลอดบุตร ไม่กล้าไปดู ถ้าไปดูตรงนั้น มันเหมือนกับว่าไปเห็นหน้าขึ้นมา ใจมันจะผูกพัน มีความผูกพันของใจ

สถานะของสังคมมันมีความสุข เขามีความสุขกัน แต่ความอึดของร่างกาย ยิ่งอึดมากยิ่งขึ้นใหญ่ มันไม่มีความสุขที่สิ้นสุด มันไม่มีขอบเขตของความพอดีของมัน แต่ถ้า

เรื่องของใจจะมีขอบเขตของความพอดีเห็นไหม มีศีลเข้ามาขีดคั่น “ขอบของศีลขอบของธรรม” ถ้ามีขอบของศีลนี้มันจะไม่ออกไปยุ่งกับคนอื่น มันยุ่งกับของๆเรา เพราะว่าเรื่องอย่างนี้ มันเป็นไปไม่ได้ มันไม่มีทางสามารถจะยับยั้งได้ มันเป็นเรื่องของธรรมชาติ

เรื่องของการครองเรือน มันเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ แต่พระพุทธเจ้าก็สอนว่าให้มันพอสมควร ให้มันอยู่ในขอบในเขต หลวงตาบอกว่าให้มันอยู่ในขอบเขตเหมือนไฟอยู่ในเตา ไฟนี้ให้มันขอบเขตอยู่ในเตา สิ่งนี้อยู่ไม่ได้เราก็กักไว้ในกรอบของศีล กรอบของศีลจะบอกว่าเป็นการครองเรือนได้เห็นไหม กาเมศูมิจจาจารา การไม่ล่วงละเมิดของคนอื่นให้เป็นของเรา ก็อยู่ในขอบเขตอย่างนั้น แต่ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันก็เป็นคู่ครองกันไป คู่เวรคู่กรรม คู่สร้างคู่สม คู่ทุกข์คู่ยาก

ถ้าเป็นคู่ทุกข์คู่ยากนี้ มันมีความทุกข์ มันก็เห็นอกเห็นใจกันคู่ทุกข์คู่ยาก คู่สร้างคู่สม แล้วถ้าคู่เวรคู่กรรมนะ ถ้าเป็นอย่างนี้มันมีเวรมีกรรมกัน มันสร้างสมกันมาให้เป็นคู่เวรคู่กรรม มันจะมีเวรมีกรรมต่อกันไป แต่มันก็ทนกันได้นะ ถ้ากรรมมันยังไม่ถึงที่สุด แต่ถ้ากรรมมันถึงที่สุด แล้วใจมันปล่อยได้มันก็ปล่อยได้ ถ้าใจมันปล่อยไม่ได้ มันก็ทนสถานะอย่างนั้นไป กรรมไม่มีที่สิ้นสุด กรรมถึงให้ผลอย่างนั้น เพราะเป็นการกระทำของกรรม กรรมให้ผลเราถึงเชื่อเรื่องการกระทำ

แล้วจึงเห็นคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ว่าสิ่งใดที่ทำแล้วระลึกทีหลังว่าสิ่งนั้นไม่สะดวกสิ่งนั้นไม่ดี สิ่งใดทำแล้วคิดถึงทีหลังแล้วร้องไห้ น้ำตาไหล สิ่งนั้นไม่ดีเลย แต่เรายับยั้งไม่ได้เพราะอะไร เพราะกิเลสมันมีอำนาจเหนือเรา เพราะความคิดความต้องการของเรามีอำนาจเหนือเรา ถ้าเราเชื่อศีลธรรมเชื่อตรงนี้ มันจะมาเป็นแรงคานกับอำนาจกิเลสของเราเอง แรงคานในหัวใจนี้ ถ้าเราไม่สามารถยับยั้งได้ เราก็เชื่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าสิ่งนั้นไม่ดีเลย เราเชื่อแล้วเราทำไปตัดแปลงไป มันจะเห็นผล พอเราเห็นผลสิ่งนี้ขึ้นมานะ เริ่มต้นเป็นแรงคานจากที่ว่ายินมานะ มันจะเห็นผลเกิดกับเราเอง เห็นผลแล้วมันก็ส่งเสริมเราขึ้นมา ส่งเสริมหัวใจเราให้พัฒนาขึ้นไป หัวใจเราดีขึ้นถ้าเราไม่ทำสิ่งนั้น ไม่ทำสิ่งที่ว่าให้ผลในทางที่ลบ มันจะ

ให้ผลกับจิตใจในทางที่บวกขึ้นมาเรื่อย เรื่องของใจเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เรื่องของวัตถุนะให้กับมือ แล้วรับมากับมือมันก็เห็นผลมากับมือ

แต่ถ้าให้เรื่องของอกัยทานเรื่องของการรักความผูกพัน ความเห็นใจกัน เราเห็นหน้าเขาแล้วมีความสุขใจ ความเห็นของใจ การให้กันเป็นเรื่องของใจ การให้กันเป็นเรื่องบุญกุศล การให้อภัยกัน เรื่องคุณงามความดีนี้มันจะเห็นผลได้ช้า การเห็นผลได้ช้านี้มันเป็นเรื่องของภาวะจิตใจ ภาวะจิตใจที่มีความสุขขึ้นมา ความสุขอย่างนั้นถึงจะเป็นผลของเรา แล้วเรื่องอย่างอื่น มันจะเป็นเรื่องส่วนประกอบเลย ถ้าเรื่องของใจมันยืนตัวอยู่ได้แล้ว มันอ่านออกหมดคนนะ มันอ่านเกมส้อมออกหมด แล้วอย่างที่ว่าเวลามันอ่านออก มันเข้าใจออกไป มันเอาตัวรอดได้ เพราะสิ่งที่เราเอาตัวรอดของเราได้ มีศีล มีธรรมอยู่ในหัวใจ นี้ก็เหมือนกัน ถ้าเขามีเรื่องความรักที่ว่า มันผูกพันจนทำไปอย่างนั้น เพราะกรรมมันบังตา แต่ถ้ามีศีลมีธรรมขึ้นมา สิ่งนี้เป็นเรื่องปกติ ความรักระหว่างเรารักคู่ครองของเรา กับเรารักพ่อแม่มันต่างกันอยู่แล้ว พ่อแม่ต้องมีความประเสริฐเหนือกว่า พ่อแม่และญาติของเราทั้งหมด มันต้องมีน้ำหนักเหนือกว่าสิ ถ้ามีน้ำหนักเหนือกว่า เราพยายามจะละสิ่งนั้นได้ แต่เพราะกรรมมันบังตา มันถึงไม่เห็นคุณค่าของความรักของพ่อแม่

ความรักของพ่อแม่ ให้ลูกได้หมดเลย ทุกอย่างก็ให้ลูกได้ เพราะว่าเรื่องความรักความเมตตาอย่างนี้ มันรักโดยมีคุณค่า ในเรื่องของทางโลก ความรักของพ่อแม่นี้บริสุทธิ์ที่สุด เพราะรักของพ่อแม่นี้ จะไม่มีสิ่งใดมาเจือจางเลย แต่ความรักของเราเองในระหว่างคู่ครอง มันยังมีเลศนัยของมันอยู่ อันนั้นมันถึงไม่สมควร “ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์” เพราะมีทุกข์แล้วก็พยายามจะทำให้สมประโยชน์ของตัวเอง

“ที่ไหนมีรักที่นั่นมีทุกข์” พุทธเจ้าตรัสเอาไว้ตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว แล้วปัจจุบันนี้ก็ยังเป็นอยู่ แต่เราไม่เห็นตรงนี้ เพราะเราคิดว่ามันเป็นความรักเป็นความพอใจของใจ มันจึงไม่เห็นทุกข์ พอมันไม่เห็นทุกข์มันก็เกาะเกี่ยวไปกับโลกเขา มันก็เห็นประโยชน์เป็นแบบนั้นไป แต่พอเวลามันเสวยไปแล้วสิ พอแก่เฒ่าขึ้นมาจะคิดถึงตรงนี้ทันทีเลย พอแก่เฒ่าขึ้นมา มันจะเห็นว่าเราประสบมา มันจะย้อนไปที่ศีลธรรม พอย้อนกลับไปทีศีลธรรม “อ้อพระพุทธรเจ้าพูดถูก”

แต่เพราะเราทำอย่างนั้นไม่ได้หนึ่ง เพราะกิเลสมีอำนาจเหนือเราหนึ่ง กิเลสในหัวใจมีอำนาจเหนือเรา เราถึงต้องเป็นแบบนี้ ข้อนกลับมาจะเห็นคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คุณที่ว่าท่านมองเห็นทะลุหมดนะ เรามองไม่เห็นเราก็ดัดข้อไปในโลกของเขา แล้วเราจะคิดฝันของเราไป ถ้าเราไม่ติดข้องกับทางโลกของเขา เราอยู่ในโลกเป็นผู้ที่อาศัยโลก เรามานะ เราอาศัยเรือ แพ รถมา

อย่างนี้ก็เหมือนกัน เราเกิดมาแล้ว เราอาศัยกรรมมา แล้วเรายังจะต้องไปข้างหน้า ถ้าเราทำคุณงามความดีของเราไว้ การไปข้างหน้า เราก็จะไปด้วยความองอาจกล้าหาญ การไปข้างหน้าเราจะไปยังไง เราต้องตายไปทุกคน แล้วตายไปจะเอาบุญกุศลอะไรไปกับหัวใจ ถ้าเอาบุญกุศล มีบุญกุศลตามหัวใจไป มันจะไปด้วยความอบอุ่น ตรงนี้ปัจจุบันนี้เราจะสร้างสมบุญกุศลของเรา ถ้าเราไม่สร้างสมบุญกุศลของเราเอง จะเอาอะไรตามไป หัวใจก็ต้องเป็นอย่างนั้นไป เราเกิดมาแล้ว ถ้าเราหมกมุ่นเฉพาะชาตินี้ปัจจุบันนี้ เพราะวาปัจจุบันนี้เรายังทำได้ กรรม! การกระทำของเรามันจะให้ผลแน่นอน ให้ผลแล้วเราจะทุกข์ใจทีหลัง เอวัง